

de NSB en van de bezetter niets wilden weten, elkaar vonden in een gemeenschappelijke afweer die door het onderling contact versterkt werd.

Een van de rechtvaardigingen die de leden van het Driemanschap later naar voren gebracht hebben: dat velen 'de verkeerde kant' zouden zijn opgegaan, als de Unie er niet geweest was ('dan zou', schreef Homan, 'een geweldig aantal jongeren. . . terecht zijn gekomen bij de NSB of bij Arnold Meyer,¹⁾ lijkt ons te veel beïnvloed door een beperkt aantal contacten en ongefundeerd. Neen, wij willen de positieve betekenis van de Unie elders zoeken: zij is als massa-beweging van meet af aan uiting geweest van een geest van verzet, zij heeft er belangrijk toe bijgedragen dat de NSB in een hoek gedrukt werd en zij heeft, vooral in de laatste fase van haar door de bezetter getolereerd bestaan, d.w.z. van begin juli '41 af, in eigen kring een sfeer gekend waaruit belangrijke componenten van de illegaliteit zijn voortgekomen.

Twee eedsafleggingen

Zo had dus Mussert op 12 december '41 Hitler trouw gezworen en, gelijk vermeld: een van de factoren die hem tot de nauwere binding gebracht zouden hebben (althans dat zei hij twee dagen later bij het tienjarig bestaan van de NSB), was het feit dat, na de Japanse aanval op de Amerikaanse vlootbasis Pearl Harbor, Nederland Japan de oorlog verklaard had. Mussert vond dat een waanzinnige daad, hij verwachtte er slechts onheil van. Er is evenwel reden om aan te nemen dat het verloop van de strijd toch ook hem nog tegenviel.

In korte tijd slaagden de Japanners er in, geheel volgens plan ook Nederlands-Indië te veroveren. Medio februari viel Singapore, twee weken later werd Java van drie kanten bedreigd, in de nacht van 27 op 28 februari ging een groot deel van de Nederlandse vloot in de Javazee ten onder, op 9 maart capituleerde de commandant van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger. Welk effect deze dramatische gebeurtenissen op de publieke opinie in bezet gebied hadden, zullen wij later schetsen: hier komt het er op aan, te onderstrepen dat zij Musserts politieke positie, althans zo zag hij het zelf, danig verzwakten. Had hij tevoren in zijn gesprekken met zijn Duitse tegenspelers het gevoel gehad dat hij, na een Duitse overwinning, niet alleen Nederland maar ook het rijke Nederlands-Indië de Nieuwe Orde kon binnenvoeren,

¹ J. Linthorst Homan: 'Tijdskenning', p. 376.